

Karácsonyi Zsolt

Belső tízezer

(részlet)

Szeretsz, te még engem? Kérdezte Ereskigál. Az Öreg meg se szólalt.

Az agy mégis mohón kutatótt Ereskigál után.

Először egy másik névre lelt rá. Körülzizegte minden szótag. Ez a régi nevem – gondolta az Öreg.

Azért emlékszem erre a névre, mert soha többé nem lesz az én nevem, mert soha többé nem történhet még egyszer és pont ugyanúgy, ami akkor történt velem és miattam Ereskigállal is és az egész Nagy Földdel, ami akkor körbevett minket. Amikor még néven neveztek, az égboltot is föld és homok és szikla borította, félreértés ne essék, nem barlangról beszélek, hogy barlangban éltünk volna, mint a földönkívüliek vagy az ősemberek. Egyáltalán nem, csak arra akarok rávilágítani, ahogy lámpással vagy fénykardokkal szokás, hogy egészen jól éltünk mi akkor a Kő égboltja alatt.

Fogalmunk sem volt a Kőkorszakról, bármiféle korszakról. Nem volt szükségünk arra, hogy szakaszokra bontsuk az időt. Az emberek még tudták, az idő nem szakaszolható, nem köthetjük magunkhoz, mint egy karperecet, mint egy sziklát, mint bármiféle mozdítható vagy mozdíthatatlan élőlényt, mert nagyon is jól tudtuk, hogy az idő a tengerhez hasonlatos, és mi vagyunk benne a halak, vagy a sziklák, vagy egyszerű moszatok attól függően, hogy éppen minek és miként érezzük magunkat. Csak a sodrás érdekelt bennünket, a csatlakozás lehetősége, hogy vannak olyan pillanatok, amikor az idő önmagába enged, és akkor kényelmesen elnyújtózkodhatunk, mint egy sziklapadon vagy egy homokzátóny tetején, és a hullámok csak ritkán és akkor is visszafogottan, alig érzékelhetően csapnak majd át a testünk fölött.

Szerettük ezt a gondoskodó hullámzást, mondom, mindezt a Kő szürke és szilárd égboltja alatt, és a Kő alatt hullámoztak a tengerek, az egész világóceán és a lassan emelkedő hegygerincek sem tudták a Kő felső határát megközelíteni. Ahogy az emberek, úgy a hegyek sem vágytak magasabbra, senki sem kívánt nagyobb, magasabb, szélesebb vagy alacsonyabb lenni, csak engedte, hogy

KARÁCSONYI ZSOLT (1977) József Attila-díjas költő, műfordító, színház- és irodalomkritikus, a kolozsvári *Helikon* című irodalmi folyóirat főszerkesztője.

a mozgás a neki tetsző irányba vigye el a testeket, a mondatokat vagy bármit, amit szilárd vagy cseppfolyós állapotban megpillanthat akárki.

Megálltam a folyó partján, és a víz elsodorta magát utamból, nem vonult vissza, nem fogta menekülőre, nem akart engedni vagy kedveskedni, egyszerűen csak megérezte a bennem lakozó sodrás irányát és valami, talán addig ismeretlen útra tért, eső lett belőle, korallzátony, valahol máshol. A hiányzó víztömeg nyomát még hetekkel később is látni lehetett a folyó áramló hullámaiban, mintha a folyóban két test élne egyszerre, vagy inkább olyan kígyóhoz vált hasonlatossá a folyó, ami levedli, de mégis, áttetszően és kitapinthatatlanul magával hordja a régi elfelejtett bőrt.

A folyók már akkor sem emlékeztek egyetlen kavicsra, egyetlen száraz falevéltre sem, ami a felszínükre hullt, csakis az emberekkel és a kövekkel tettek kivételt. Tapogatták az embert és beszélgettek a kövekkel. Láttam olyat, hogy az egyik nagy folyam, mint egy óriásira nőtt tengeri csikó, saját folyását megállítva emelkedik fel csak azért, hogy a hegyoromról éppen leválni készülő, szürkésfehér szikladarabbal társalogjon a kövek és a folyók népének testvéri voltáról, egymást kiegészítő visszafogott kegyetlenségéről. Mert most, így, utólag, a kegyetlenség lakozott abban a szóban, ami gyakorta harsogott, döndült az ő beszélgetésükben, de akkor még mindenki ölelésnek, felvitelnek, egymásba párolgásnak értette és hitte.

Manapság azt mondják a kőre vagy a hóra, hogy szilárd állapotú, de akkoriban még semmi sem volt szilárd halmazállapotú, egyedül a fény, a fény volt az egyetlen szilárd, ma azt mondanánk: támpont, ami az érintések és távolodások, ma azt mondanánk, a beszéd irányát és határfokát meghatározta. Az a fény, ami nem a Kő égboltja felől érkezett a Föld felszínére, hiszen a Kő égboltján nem hatolt át kinti fény, csakis a benti, a bentről sugárzó fény volt az, ami, ma úgy mondanánk, utat mutatott a sötétségben, de hol voltak még akkor az utak és a sötétségek. Megálltál egy bokor aljában és figyelted a levelek hegyén összesűrűsödő fények gombjait. Mert éppen a fák és bokrok levelein játszott legszívesebben és önmagával is a fény, egészen pontosan, ahogy előbb is mondtam: a fények.

Mert egyfajta volt az ember, a folyó vagy a bogarak nemzetsége, de a fény, ez az ezernyi módon és változatban mozduló százkarú állat – túltett mindenkin a változatlan átváltozásban. Mintha egy porszemet ezer darabban és még mindig láthatón lehetne felmutatni, olyan volt a fény, amikor befele tartó játszadozása mélyén kipattanón köszöntött ránk, akik néztük őt, és benne voltunk mégis.

Amikor Ereskigál először érintett meg, hosszú moccanásokon át mozdulni sem bírtam, mert akkoriban egyetlen moccanás is évszázadokig tartott, ma azt mondanám. De a Régi Név, a hirtelen az Öreg felszínére úszó Régi Név azt mondja, hagyjam az egészet, ne próbáljam a Kő égboltja alatti világot mostani mértékegységekkel mérni és magyarázni. Mindezt olyan erővel mondja, hogy elsodor magával és maga elől mindent, az Öreg emlékezés-hiányát is elsodorja. Az Öreg pedig úszik, emelkedve úszik a Régi Név nyomában, aki mindegyre süllyed, sodródik beljebb, csak azért, hogy az Öreg legalább a felszínen megértse őt.

Én, a Régi, most azt mondom, azt mondanám el, hogy amíg moccanni sem bírtam Ereskigál első érintésétől, ömlött felőlem a fény, és záporozott is rám, és néha egyetlen cseppjében ültem, mert örömében a fény, ha már nagyon nem bír magával: cseppfolyóssá válik, csak hogy a benne levő hullámmászás szétszórató erejét még jobban megértsük. Ereskigál pedig, nem mondhatom ezt másként: mosolygott. Az összes létező lény közül őt láttam először mosolyogni, talán még ő sem tudta, hogy kitalált valamit.

Ahogy a belőlem felzubogó, rám fagyó és körülöttem hullámmászó fényt figyelte, egyszer csak mosolyogni kezdett, legalábbis volt egy pont, amikor a mosoly tényét már nem lehetett figyelmen kívül hagyni. Annyira elütött korábbi környezetétől, hogy a mosoly és a világ közötti távolság sokkal nagyobb volt, mint a kövek és folyók népe közötti, a világ pedig ettől – az Első vagy, ahogy még szólították, a Szikár biztosan tudta –, a világ ettől végképp változásnak indult. Nem változott meg rögtön, nem módosult benne valami azonnal, de a történet, a történet lassan múlóvá levő kezdetével együtt mindenki számára érezhetővé lett. Ha a Régi lépte a folyót sodorta félre, Ereskigál mosolya a világot választotta el önmagától. És az Öreg, az emlékezés teljes hiányának mélyén is tudta, van valaki, akinek van egy régi neve, és az a valaki akkor is emlékezik valaki másra, amikor már az emlékezés lehetősége sem dereng fel benne. Tudta ezt az Öreg, és a Régi is tudta, amikor újra alámerült.

Barbaros, a széles homlokú, kiszállt az úrhajóból, a gép lépcsőjére dobta halaszálkás, személyre szabott zakóját, és átlépett az átugorhatatlan Kerítésen. A Lugas mellőli citromfáról letépett egy citromot, a zoknijában tartott pengével kettévágta, és a tornácon talált kancsóba csavarta a sárgadinnye méretű gyümölcs minden cseppjét, aztán a kúthoz lépett, és teletöltötte a kancsót. Összekeverte, talán egy ággal, az eszméletlenül fekvő Öreg ezt nem érezte egészen tisztán, aztán leült az Öreg mellé, hátára fordította a kiaszott földigilisztát, és cseppenként töltötte bele a cukor és mentalevél nélküli limonádét, mert ezeket az összetevőket nem lelta a közelben, vagy nem is volt kedve utánakeresni.

Az Öreg, néhány óra múlva, amikor a kancsó már teljesen kiürült, magához tért.

Neked még van neved, de ne áruld el, a következő mondatnál úgyis elfelejtem, mert elfelejtettem minden család és keresztnévet, ami csak létezik a bolygón, de az állatok nevére tökéletesen emlékszem, és emlékszel arra, akinek még emlékszel a nevére.

Nem emlékszem a nevedre, de emlékszem a neveidre, mert óvodás korodban te voltál a Csirke. Egészen pontosan emlékszem, hogy nagyméretű, hordozható rádióba, magnóba pakolható R20-as elemekből készítettünk robbanószerkezetet, és a kiröppenő R20-as elemekkel három csirkét is megöltünk, véletlenül persze. Nagyanyád menyétre fogta, szemétre dobta mindet, pedig te voltál az ötletgazda, én csak a segédtsízt ebben a háborús akcióban.

Aztán te lettél a Lőtt Lábú Madár, amit igazán nem értek, mert csak a nyelvedet haraptad le, amikor leugrottál az iskolakerítésről, és lógott ki a szádból a néhány átharaphatatlan húsdarabkán lógó nyelv. Ömlött a szádból a vér, és valaki rányomta a szádra a fehér trikóját, kiguvadt szemmel vittek be a sürgősségre, és mire visszajöttél két hét múlva, és alig selypítve, ki tudja hány öltéssel a szádban, akkor már te voltál a Bivaly, aki mindenkinek nekirontott.

Komor és sovány Bivaly, éhes Bivaly, zsíroskenyér szagú Bivaly, aki mindenkinek nekiment, ha valami nem tetszett neki, és nem érdekelte, hogy akinek nekiront, az gyengébb vagy erősebb-e. Szét is verték a felsősök a pofádat nem egyszer. Amikor a karodat is eltörték, két hétre a törés után, hármat is elpáholta a gipszbe rakott kezeddél.

Amikor börtönbe kerültél, és lenyomtál másfél évet, már Vízilónak nevezett mindenki, mert ha felhúzott valaki, vizes lett a szemed. Nem, nem könnyes, egyszerűen csak odagyúlt a szemed alá, a táskák ráncaiba és azok köré a víz, amit nem lehetett izzadságnak sem nevezni. Olyankor még az volt a legjobb, ha valaki gyorsan leütött. Akkor már a Bivalynál is rosszabb voltál, és a szemed előtt párálló víztől egyszerűen nem ismerted föl, ki a barát, ki az ellenség, egyszer egy egész házibulit tönkrevértél, mi pedig részegen és ordítva és kínban nevetve ordítottuk, hogy hagyj már abba, Bivaly.

Nem tudtad abbahagyni, csak véletlenül kimenttél a teraszajtón, és leestél az első emeletről, de mi akkor sem haragudtunk rád, pedig már mindenki Nyúlnak hívott. Rosszul forrtak össze a lábaid, profilból úgy néztél ki, mint egy szaladó nyúl, akinek éppen magasba lendülnek a mellső lábai, a hátsók pedig hajlanak-egyenyednek ugrás közben, na, pont úgy hajoltak be végleg a lábaid, mint egy ugrásra készülő nyúlnak, és a pofád is egyre szürkébb lett. Tisztára mezei nyúlnak néztél ki, pedig ott laktál a Város központjában, és a... szóval az éjszakai pillangóidat futtattad, látod, már a foglalkozások neveit is kezdem elfelejteni.

Lenyugodtál, és te lettél Ökör. Ültél a bamba pofáddal a teraszon, ittad a sördet, és hazahessegetted, tényleg szépen és halkán, a gyerekeidet és az asszonyt is éjfél körül, mert ülni kell még egy kicsit az itatónál, azt mondtad mindig, az itatónál, te marha. Összeszedtél egy másik némbert, és az addig nyomta az agyad, amíg hullára nem kerested magadat, akkor hoztad rendbe a lábadat, és haját operáltattál a tar fejedre, most meg idejöttél az úrhajóddal, te Fácánbivaly, te Balfácánbivaly, csak azért, hogy megmentsd az életemet, ha ezt egyáltalán még életnek lehet nevezni.

Bele sem gondolsz, hogy néhány perccel vagy órával ezelőtt mennyire jó volt nekem kiaszott gilisztának lenni, aki tényleg nem emlékszik semmire, még arra sem, hogy nem emlékszik semmire, pedig azt, hogy semmire sem emlékszem, még a legrosszabb pillanataimban is fel tudom idézni. Erre te a számba csorgatod szép lassan a félig kész limonádét, hogy éledjek fel, kezdjek emlékezni, ha nevekre nem is, de valami történetfoszlányokra, miattad, mert nagy valószínűséggel megmentetted az életemet, és Illmarinnen majd jókat röhög rajtam, igen,

ne csodálkozz, az istenek és a hősök nevei közül egyiket sem felejtettem el, és megismerem őket kilométerekről. Csak az a gond, hogy téged, mert eszméletlen voltam, nem ismertelek fel azonnal, mert ha igen, akkor azonnal elharpogom a nyelvem, vagy legalábbis megpróbálok úgy ugrani, mint régen te tetted, és most nem mondanám el mindezt neked, és nem lilulna el a fejed a szavaimtól, és nem is tűnnél el, ahogy most eltűntél, pedig tudom, hogy nem tűntél el. Nem, nem tűntél el, csak visszatértél, vissza a régi helyedre.

Van egy módszerem. Motyogta az Öreg.

Mióta nem emlékszem semmire, valahogy eszembe jut minden, ami velem, ami nem is énvelem történt, minden kitörölt emlékfoszlány váratlanul utolér engem, az egyik emlék éppen az, amikor Holdjáró lettem. Nem gép, nem emlék, nem is ember, mégis jár a Holdra naponta, megtölti a holdmélyi raktárt, az istállót kitakarítja. Kihozza a lovakat szépen, a vadabbját is szelídíti, aztán a fogat elé hozza, és emelkedik velük együtt. Az Öregnek rég azt ígérték, majd vesznek neki egy lovat, igazi erős, teherbíró, csillaghomlokú barna táltost, pont olyat, mint a mese mélyén. Mert az Öreg egészen régen épp ott lakott, a mese mélyén. Azt mondták óvodás korában, milyen dicső nagy király lesz majd, azt mondták róla nagykorában, milyen dicső és deli herceg, azt mondták neki később gyakran, öreg leszel, milyen öreg vagy.

Az Öreg nem hallgatott rájuk, csak járt a Holdra rendületlen, levelet írt a Napkirálynak, sürgönyözött a Szélkirálynak, hogy mindenki lássa: jó ember, nem faluszéli, széllébélt. Volt egy módszer, azzal szállt Holdra, mint a kutyák, vonyított olyankor, azzal a fontos különbséggel, hogy gyakran jutott el odáig.

Az alvó Öreget figyelte a ház tornácáról Illmarinnen.

Kedves Barátunk!
Kérjük támogassa folyóiratunk megjelenését
személyi jövedelemadója 1 százalékával!
Nemzeti Kultúráért és Irodalomért Alapítvány
18223086-2-42